

סימן ג

לדבר ד"ת כדי לקרב רחוקים, כשהשומעים לא ברכו ברכת התורה

מעשה בבן תורה שנסע באוטובוס מירושלים לת"א, לידו ישב שוטר גלוי ראש שעדיין אינו שומר תורה ומצות מעיין בעתון. חשקה נפשו של הבן תורה לקרב לב שכנו לאביו שבשמים הוא פנה לשוטר ואומר לו סלח לי, על דש חולצתך כתוב ישראל, אולי תרשה לי לספר לך מהי המשמעות של התיבה "ישראל"? לא אגזול ממך הרבה זמן... ברצון, השיב השוטר.

אמר לו "ישראל" הם ראשי תיבות של 'אברהם יצחק יעקב שרה רבקה רחל לאה'. כלומר כשאנחנו מזכירים ישראל, אנו צריכים להזכר ולהתנהג בהתאם למעשיהם של האבות והאמהות ע"ה. ולאחר פירוט הדברים עם דוגמאות מעשיות, סיפר לו הבן תורה שחידוש זה נמצא בתורתו של הבן איש חי, שהיה גדול היהודים בעירק היא בבל.

מכאן זרמו הדברים לתלמוד בבלי, ובנתיים השוטר לבש כובע והטמין את העתון בכיס וכמעט שוחחו שעה בדברי תורה ערבים. וכשנפרדו אמר לו השוטר מה שדברת עמי הם דברים רבי ערך לעומת העתון.

נשאלת השאלה הרי נאמר במסכת ברכות דף כא ע"א מנין לברכת התורה לפנייה מן התורה. שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו. ואיך היה מותר לשוחח דברי תורה עם השוטר שלא בירך ברכת התורה לפנייה?

תשובה

הצעתו שאלה זו לפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א והשיב לי: השוטר לא נתכוין לקיים בשיחה זו מצות תלמוד תורה ויתכן שבאופן זה לא חייבים לברך על התורה. כי הוא התעניין בתורה לשמוע חכמתה ובינתה אבל לא נתכוין לקיים בשיחה זו מצות עשה ושננתם לבניך ודברת בם.

ויש להביא ראיה לכך מהנאמר בחכמת שלמה (או"ח סימן תרפו ס"ב) שהקשה, מה רבותא דמבטלין ת"ת למקרא מגילה, הרי מגילה הוי נמי תורה? והשיב: אם מכווין למצוות מגילה, לא מקיים בו תלמוד תורה. יעו"ש. אם כן כ"ש שאם מכווין לחכמה, לא מקיים בזה מצוות תלמוד תורה, ולכן מותר לדבר עמו הגם שלא בירך.

ובמדומה שבזמן אחר השיב לי מו"ח שליט"א שברכת התורה היא מצוה, אבל אם אי אפשר לברך כגון שלא זוכר מה מברכים עליה, אין איסור ללמוד, ואם כן כשלא ניתן לבקש מהשוטר בשלב זה שיברך עדיף שילמד ולא יתבטל מהתורה הגם שלא בירך, וצ"ע.

ואולי יש להביא ראיה ממה שכתב המשנ"ב (ריש סימן מט) דסומא מותר לקרות בע"פ משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, והכי נמי עדיף דלא יבטל מלימוד התורה, אף אם לא בירך ברכות התורה. ואע"פ דהתם לא יוכל ללמוד עולמית, מ"מ יעויין בתוס' (ב"ב דף כ"א ע"ב ד"ה ומקרי) דפסידא דשעה אחת מלימוד התורה הוי פסידא דלא הדר.

